

پیشگفتار

ژئومورفولوژی اقلیمی^۱ از زیرشاخه‌های دانش ژئومورفولوژی است که به بررسی ناهمواری‌های زمین در اثر تغییرات اقلیم می‌پردازد و ارتباط این تغییرات با ساختمان زمین را مطالعه می‌کند و ظهور اشکال ناهمواری را که حاصل فرسایش تفریقی است، بیان می‌دارد. این اعمال در قالب سه فرایند تخریب و فرسایش، حمل و رسوب مواد صورت می‌گیرد. مطالعه تاریخ طبیعی اقلیم‌ها نشان می‌دهد که شرایط آب و هوایی کنونی بسیاری از مناطق زمین با گذشته آن متفاوت بوده است، هرچند وضعیت کنونی زمین نمایانگر اشکال گذشته (پالئوform) آن است. با توجه به مشاهدات عینی به نظر نمی‌آید که هیچ‌یک از دوران‌های تاریخ زمین به اندازه دوران چهارم (کواترنر) دچار چنین تغییراتی شده باشد. یکی از ویژگی‌های عمده دوران چهارم، عدم ثبات شرایط آب و هوایی و تغییرات مداوم آن است. برخی از مناطق دوره‌های یخچالی و سرد و بعضی دیگر دوره‌های بارانی و یا خشک را پشت سر گذاشته‌اند. با توجه به تغییر شرایط اقلیمی، شکل ناهمواری‌ها نیز دچار تغییرات کلی شده است، به طوری که سیستم مرفوکلیماتیک را به طور کامل دگرگون کرده است. سیستم‌های مرفوکلیماتیک کنونی در برخی مناطق از چند هزار سال پیش به وجود آمده است. در آخرین یخبندان، بسیاری از مناطق سطح زمین، آب و هوایی متفاوت با وضعیت کنونی داشته است. چنین تغییرات آب و هوایی که تأثیرات قابل توجهی در شکل‌گیری سطح زمین داشته است، یا سبب پدیدار شدن اشکال جدید شده، یا بسیاری از اشکال موجود در سطح زمین را از بین برده و یا سبب تسریع یا توقف

۱. Climate Geomorphology

شکل گیری آن‌ها شده است. با توجه به این تغییرات می‌توان گفت، بسیاری از اشکال جدید موجود تحت تأثیر تغییرات اقلیمی در مدت زمان کوتاه به وجود آمده است و نیز بسیاری از اشکال ثابت نشان‌دهنده عدم تغییرات آب و هوایی بوده است؛ اشکال ثابتی که از گذشته‌های دور بر جای مانده است و به هیچ وجه نمی‌توان آن‌ها را با شرایط کنونی محیط توجیه و تشریح نمود.

کتاب حاضر بر اساس سرفصل جدید مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در چهار فصل به شرح زیر تدوین و تألیف گردیده است:

فصل اول: اقلیم و سیستم‌های شکل‌زا؛

فصل دوم: تخریب و هوازدگی و اشکال ژئومورفولوژی آن؛

فصل سوم: تأثیر فرایندهای حمل بر سطح دامنه‌ها و اشکال ژئومورفولوژی

آن؛

فصل چهارم: فرایندهای مهم حمل و اشکال ژئومورفولوژی آن.

در اینجا بر خود لازم می‌دانم از زحمات تمام عزیزان به ویژه استاد گران‌قدر، مدیر گروه جغرافیای سازمان «سمت»، جناب آقای پروفیسور علیجانی که در تدوین این اثر لطف بسیار داشته‌اند، سپاسگزاری نمایم. بی‌شک بدون همیاری و کمک این عزیزان، تدوین کتاب بسیار دشوار می‌نمود. از آنجا که هیچ اثری خالی از نقص نیست و به کارگیری نظرات خوانندگان همواره موجب ارتقای علمی آثار در چاپ‌های بعدی خواهد شد، لذا از تمامی استادان و صاحب‌نظران تقاضا دارم نظرات و پیشنهادهای اصلاحی خود را برای اینجانب یا سازمان «سمت» ارسال نمایند.

ابوالقاسم امیراحمدی

مجید ابراهیمی

تابستان ۱۳۹۴